

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครู คือ บุคลากรซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษาเพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ภารกิจของครูจึงถือเป็นภารกิจที่สำคัญ สังคมส่วนใหญ่จึงมุ่งหวังให้ครูพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพเทียบเท่านานาชาติ โดยหน้าที่สำคัญคือ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ อบรมสั่งสอนผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงาม ให้เป็นผู้มีความรู้ มีทักษะ ความสามารถในการเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) นอกจากนี้ครูจะมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังให้เยาวชนไทยเป็นคนเก่งและคนดีแล้ว ครูยังต้องปลูกฝังความคิดที่ดั่งงามแก่ศิษย์ ดังพระบรมราโชวาทในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร พิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2559 (หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, 2560) ความว่า ...

“...ความเป็นครูจึงมิใช่คุณสมบัติสำหรับครูเท่านั้น หากแต่เป็นคุณสมบัติที่จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่ทุกคนและกิจทุกอย่าง บัณฑิตทั้งหลายแต่ละคณะแต่ละคน ล้วนเป็นผู้มีพื้นฐานวิชาการแน่นแฟ้นดีอยู่แล้ว น่าจะศึกษาเรื่องความเป็นครูให้เห็นจริง และอบรมให้บังเกิดขึ้นพร้อมในตนเองบ้าง เพื่อประโยชน์ส่วนรวมกันในชาติบ้านเมืองของเรา...”

นอกจากนี้ ความสำคัญของครูยังมีปรากฏใน พระราชดำรัสในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรี ครั้งที่ 3 ปี 2562 แก่ครูที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้ารับพระราชทานรางวัล จาก 11 ประเทศในอาเซียนและติมอร์-เลสเต เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2562 (ข่าวไทยพีบีเอส, 2562) ความตอนหนึ่งว่า

“...ครู คือ ปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ครู คือ มนุษย์ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กนักเรียนที่จะพัฒนาคุณลักษณะของตนเองและสร้างค่านิยมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ไม่มีเทคโนโลยีใด ๆ สามารถมาแทนที่ครูได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว นั่นคือว่าทำไมครูที่ดีจึงสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตลูกศิษย์ได้ ด้วยการพัฒนาพวกเขาให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีความสามารถ ทั้งในระดับชาติและระดับเป็นพลเมืองของโลกด้วย...”

พระบรมราโชวาทของทั้งสองพระองค์ซึ่งคณะผู้วิจัยได้อัญเชิญมากล่าวข้างต้น ทำให้พอสรุปความได้ว่า ผู้ที่เป็นครูนั้นมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ดังเห็นได้จากผลการศึกษาระบบโรงเรียนคุณภาพชั้นนำของโลกของ Mckinsey and company โดยเซอร์ไมเคิลบาร์เบอร์ ซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับโรงเรียน คือ “คุณภาพของครูผู้สอน” การที่โรงเรียนมีคุณภาพระดับโลก มีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การคัดคนที่เหมาะสมเพื่อเป็นครู 2) การพัฒนาให้ครูเป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ และ 3) การประกันระบบการจัดการเรียนการสอนที่ดีสำหรับนักเรียนทุกคน (Barber, 2008 อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) ด้วยความสำคัญของครูดังกล่าวจึงเป็นที่มาของยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบและรูปแบบการผลิตครู ดังที่ ปรากฏในยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการผลิตครู 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) จัดทำแผนการผลิตครูที่สัมพันธ์กับแผนการใช้ครูในระดับชาติอย่างชัดเจน และสัมพันธ์กับแนวโน้มความต้องการครูประเภทต่างๆ ของประเทศ 2) เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งให้สถาบันผลิตครู เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถาบันการผลิตครู ให้ได้มาตรฐานในระดับสากล 3) วางระบบการจัดสรรทุนสำหรับนักศึกษาครู 4) ปรับระบบและรูปแบบการผลิตครูให้เหมาะสมกับการใช้งานครูในแต่ละระดับและประเภทการศึกษาและ 5) กำหนดแนวทางการเตรียมครูก่อนเข้าประจำการ เพื่อให้ได้ครูดี มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่จำเป็น พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทหน้าที่ของครู คือ การถ่ายทอดความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการ ตลอดจนฝึกฝนและสนับสนุนการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนหรือศิษย์ ดังนั้น ครูทุกคนจึงควรตระหนักในด้านการสอนเป็นอันดับแรก โดยถือว่าหัวใจของความเป็นครู คือ การอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีความรู้ในวิทยาการทั้งปวง อย่างไรก็ตามการที่ครูคนใดจะทำหน้าที่ในด้านการสอนได้สมบูรณ์มากน้อยเพียงใดนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายประการที่สำคัญ คือ การมีวิธีการสอนที่ดีเหมาะสมกับลักษณะวิชาและพื้นฐานของผู้เรียนเพราะเป็นคุณสมบัติด้านความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามที่สำนักมาตรฐานวิชาชีพสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2554) ได้กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบ

วิชาชีพทางการศึกษาซึ่งได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญใน หมวด 1 ว่าด้วยมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานที่ 6 ด้านการจัดการเรียนและการจัดการชั้นเรียน มาตรฐานที่ 8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาและมาตรฐานที่ 9 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการเรียนรู้และวิธีแสวงหาความรู้กำลังปรับเปลี่ยนไปจากระบบการเรียนแบบดั้งเดิมที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียว ไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวถึงผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ว่า ต่างจากยุคเก่าอย่างมาก คือ ผู้เรียนยุคใหม่มีความรู้มากและเข้าถึงความรู้ได้ง่าย เพราะฉะนั้น การเรียนในห้องเรียนจึงยากมากที่ผู้เรียนจะสนใจ เพราะมีเรื่องอื่นที่สำคัญกว่า วิธีสร้างการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูต้องไม่เพียงแต่เอาใจใส่ผู้เรียนเท่านั้น ยังต้องมีทักษะในการ “จุดไฟ” ในใจของผู้เรียนให้รักการเรียนรู้ ให้สนุกกับการเรียนรู้ หรือให้การเรียนรู้สนุก และกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ต่อไป ครูจึงต้องยึดหลัก “สอนน้อย เรียนมาก” (Teach Less Learn More) กล่าวคือ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของผู้เรียน ครูต้องตั้งคำถามและตอบได้ว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร และเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งเหล่านั้น ครูจะต้องทำอะไร หรือไม่ทำอะไรบ้าง ในสภาพการณ์เช่นนี้ครูยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น และท้าทายครู ทุกคนอย่างที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนแบบไม่ขาดทักษะสำคัญ

การผลิตครูให้มีคุณภาพเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญาและความคิดก้าวหน้าทางวิชาการ มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาประเทศและมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้เข้าใจในศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนสร้างสรรค์แนวทางพัฒนาบัณฑิตในลักษณะของโครงการ จึงเป็นที่มาของโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเป็นการลงทุนจากทางภาครัฐที่มุ่งหวังว่าโครงการดังกล่าวจะเป็นโครงการนำร่องในการปฏิรูประบบการผลิตครูซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างครูคุณภาพสูงช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของเด็กไทยให้ได้ มาตรฐานสากลเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2559 ซึ่งโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกคนดีคนเก่งเข้ามาศึกษาวิชาชีพครูในสถาบันฝ่ายผลิตที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

นอกจากนี้ กระบวนการผลิตครูในสถาบันอุดมศึกษา ยังได้ออกแบบกระบวนการผลิตครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เน้นฐานความรู้และการวิจัย เพิ่มเวลาการปฏิบัติงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน

สถานศึกษามากขึ้นแบบ field-based program ที่มีคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพขั้นสูงตามเกณฑ์ของสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา และมีความยืดหยุ่นในการตอบสนองความจำเป็นเร่งด่วน และความจำเป็นระยะยาวของสถานศึกษา โปรแกรมการผลิตครูมีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น หลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี ทางครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ (เรียน 4 ปีและฝึกประสบการณ์ 1 ปี) ที่เน้นความเชี่ยวชาญในการสอนสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทุกสาขา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน 1 ปี (รวมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ) สำหรับบัณฑิตปริญญาตรีสาขาอื่นที่ไม่ใช่คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในปี พ. ศ. 2558 งบประมาณด้านการศึกษาของไทยสูงถึง 5 แสนล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP: Gross Domestic Product) ซึ่งเป็นการลงทุนด้านการศึกษาที่สูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก ในขณะที่เวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) มีการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันระดับโลกในปี ค.ศ. 2014 พบว่า คุณภาพการศึกษาไทยอยู่ในอันดับที่ 86 ของโลกและเป็นอันดับ 7 ของอาเซียน ขณะที่เพียงประเทศเวียดนาม กัมพูชา และพม่า ข้อมูลเหล่านี้แสดงถึงปัญหาในระบบการศึกษาซึ่งมีกลไกสำคัญ คือ “ครู” งานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เมื่อปี 2556 พบว่า วิชาชีพครูมีปัญหาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาที่ลดต่ำลง ในขณะเดียวกันวิกฤตศรัทธาต่อวิชาชีพครูก็ส่งผลอย่างยิ่งต่อคุณภาพที่ลดต่ำลงของนิสิต/นักศึกษาที่เข้าเรียนครูและขวัญกำลังใจของผู้อยู่ในอาชีพครู (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาที่เน้นการผลิตนักศึกษาวิชาชีพครูให้มีคุณภาพ โดยเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต 5 ปี จำนวน 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการประถมศึกษา หลักสูตรภาษาไทย หลักสูตรภาษาอังกฤษ หลักสูตรสังคมศึกษา และหลักสูตรการสอนภาษาจีน และในทุกหลักสูตรได้กำหนดให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา เป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา ในโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพครู โดยมีระบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งส่วนของโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งมีครูพี่เลี้ยงในรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้นิเทศ และในส่วนของมหาวิทยาลัยมีอาจารย์ในสาขาวิชาเป็นผู้นิเทศ

จากความสำคัญของมาตรฐานวิชาชีพครู ประกอบกับวิกฤตของระบบการผลิตและพัฒนาครู ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนบทบาทของครูที่จะเชื่อมโยงองค์ความรู้กับยุคดิจิทัล ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาคูณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อนำมาใช้เป็น

ข้อมูลย้อนกลับ พัฒนาส่งเสริมแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะศึกษาศาสตร์ ให้สอดคล้องกับความเป็นมาตรฐานวิชาชีพครูสากลต่อไป

2. คำถามการวิจัย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรอยู่ในระดับใด
2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ไว้ว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

- 1) มีค่านิยมร่วม ตระหนักและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการทำงานของครูการพัฒนาความรู้สึถึงตัวตนความเป็นครูและมีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่เข้มแข็ง มีจิตบริการต่อวิชาชีพครูและชุมชน
- 2) เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในวิชาชีพครูมีจิตวิญญาณครูและยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพครูปฏิบัติหน้าที่ตามอุดมการณ์ความเป็นครูด้วยความรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ อุทิศตนและทุ่มเทในการเอาใจใส่ สร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาการเรียนรู้และ

ผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน มีความพอเพียงและประพุดิตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ

3) เป็นผู้เรียนรู้และฉลาดรู้และมีปัญญา เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดขั้นสูงมีความรอบรู้ด้านการเงิน สุขภาพ สุขทรียภาพ วัฒนธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลกการสร้างสัมมาชีพและความมั่นคงในคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีความเพียร มุ่งมั่นมานะ บากบั่น ใฝ่เรียนรู้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่เรียนรู้และรอบรู้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นผู้ที่มีทักษะศตวรรษที่ ๒๑ มีความสามารถคิดวิเคราะห์การคิดขั้นสูง มีความฉลาดดิจิทัล ทักษะการทำงานเป็นทีม มีทักษะข้ามวัฒนธรรม รู้เท่าทันสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่การเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก มีส่วนร่วมในการพัฒนาความก้าวหน้าให้กับวิชาชีพครูสามารถแสวงหาความรู้พัฒนาความรู้งานวิจัย และสร้างนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเองของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

5) เป็นผู้มีความสามารถสูงในการจัดการเรียนรู้เป็นผู้มีความสามารถในการจัดเนื้อหาสาระออกแบบกิจกรรม วางแผนและจัดการเรียนรู้ถ่ายทอดความรู้สร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความสุขในการเรียน โดยใช้ศาสตร์การสอน รวมถึงวิธีการใช้เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สื่อ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ภูมิปัญญาในชุมชนที่เหมาะสมกับสาระวิชาและผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน สามารถบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ข้ามวัฒนธรรม และการวิจัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการศาสตร์การสอน ความรู้ เนื้อหาสาระและเทคโนโลยี (TPCK) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนนำไปใช้ในการ แก้ไขปัญหา พัฒนาตนเอง ผู้เรียนและสังคม

6) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และใส่ใจสังคม มีความรักชาติ รักท้องถิ่น มีจิตสำนึกไทยและจิตสำนึกสากล รู้คุณค่าและมีส่วนร่วมในการพัฒนา อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น มีจิตอาสาและดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย มีความยุติธรรมและมีความกล้าหาญทาง

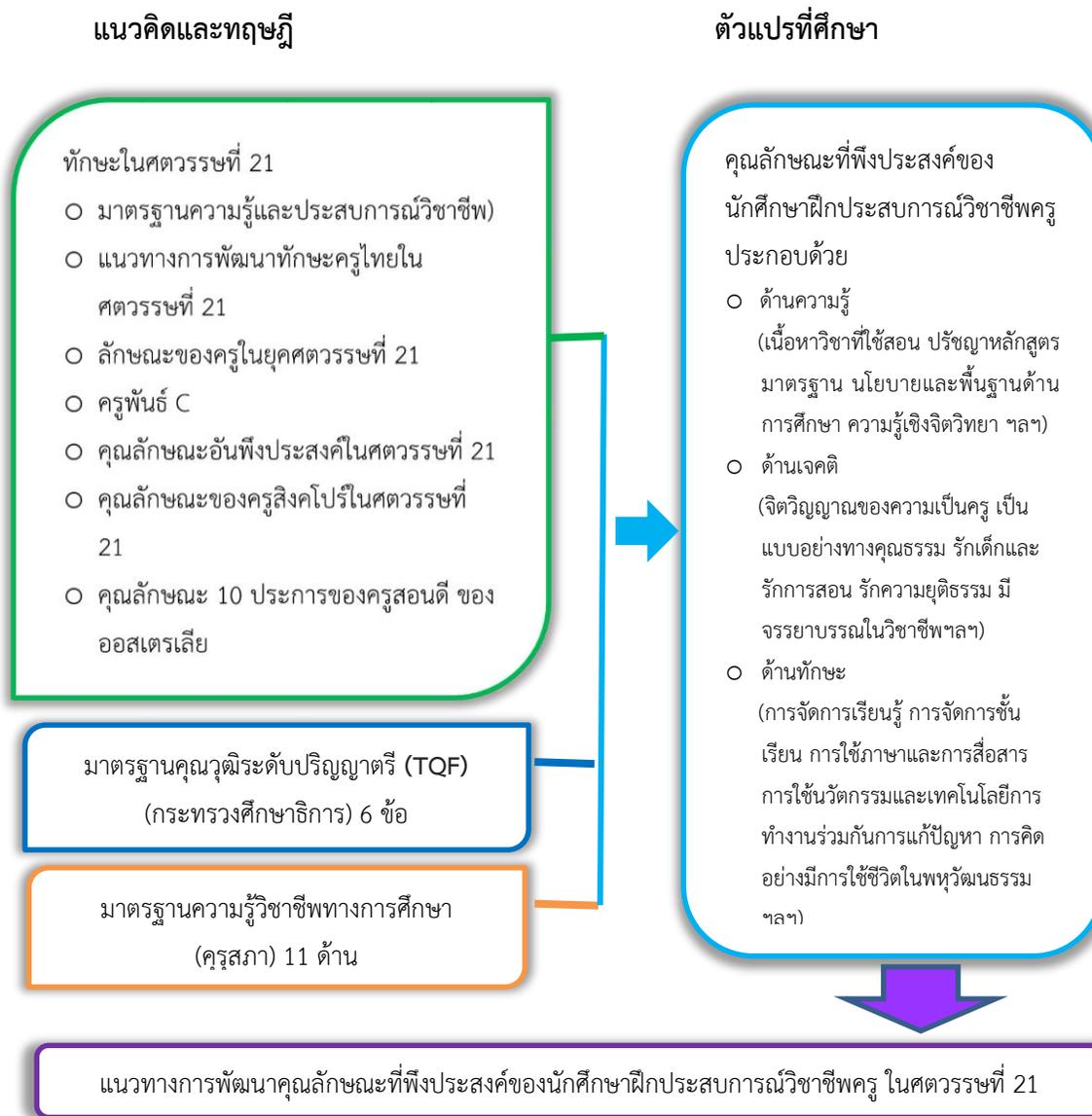
จริยธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง รู้ถูก รู้ผิด รู้ชอบ ชั่ว ดี กล้าปฏิเสธและต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกรวมทั้งมีคุณลักษณะเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครูตามที่คุรุสภากำหนด

มาตรฐานความรู้ซึ่งสำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องได้รับ คือ ปริญญาตรีทางการศึกษา มีความรู้ด้านต่าง ๆ 11 ด้าน อันประกอบด้วย 1) ความเป็นครู 2) ปรัชญาการศึกษา 3) ภาษาและวัฒนธรรม 4) จิตวิทยาสำหรับครู 5) หลักสูตร 6) การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 9) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ 10) การประกันคุณภาพการศึกษา และ 11) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2554) ลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21 มีลักษณะ "E-Teacher" ได้แก่ 1) Experience 2) Extended 3) Expended 4) Exploration 5) Evaluation 6) End-User 7) Enabler 8) Engagement 9) Efficient and Effective (อ่องจิต เมธยะประภาส, 2557 อ้างถึงใน พนมมนคร มีราคา, 2560) ครูพันธ์ C หรือ C-Teachers ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 8 ประการคือ 1) C-Content 2) C-Computer (ICT) Integration 3) Constructionist 4) Connectivity 5) Collaboration 6) Communication 7) Creativity 8) Caring (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2557) แนวทางในการพัฒนาทักษะครูไทยในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะในการตั้งคำถาม 2) ทักษะที่สอนให้เด็กหาความรู้ได้ด้วยตัวเองและด้วยการลงมือปฏิบัติ 3) ทักษะในการคัดเลือกความรู้ตามสภาพแวดล้อมจริง 4) ทักษะในการสร้างความรู้ 5) ทักษะให้ศิษย์คิดเป็น หรือตกผลึกทางความคิด 6) ทักษะในการประยุกต์ใช้ และ 7) ทักษะในการประเมินผล (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2557) กลยุทธ์การเรียนการสอนและกระบวนการที่ใช้พัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) ความรู้ (K) กระบวนการเรียนรู้ สร้างความรู้ และความเข้าใจ 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์และเจตคติ (A) ประกอบด้วย E1 (Ethic person) และ E2 (Electronic person) และ 3) ทักษะ/กระบวนการ (P) ประกอบด้วย Literacy (การรู้หนังสือ) Numeracy (การรู้เรื่องจำนวน) Reasoning Ability (ความสามารถในการใช้เหตุผล) Creative Problem Solving Skills (ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์) Critical Thinking Skills (ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ) Collaborative Skills (ทักษะการทำงานอย่างร่วมพลัง) Communicative Skills (ทักษะการสื่อสาร) Computing Skills (ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์) Career and Life Skills

(ทักษะอาชีพและทักษะการใช้ชีวิต) และ Cross – Cultural Skills (ทักษะการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมข้ามชาติ) (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียวร์ ยินดีสุข, 2558)

คุณลักษณะของครูสิงคโปร์ในศตวรรษที่ 21 เน้นการเตรียมและพัฒนาครูใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเจตคติและค่านิยมประกอบด้วย (1) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (2) ลักษณะของครู (3) การช่วยเหลือบุคลากรในวิชาอาชีพและต่อชุมชน 2) ด้านทักษะมี 10 ทักษะประกอบด้วย (1) ทักษะการสะท้อนและการคิด (2) ทักษะด้านการเรียนการสอน (3) ทักษะด้านการจัดการคน (4) ทักษะด้านการบริหารจัดการตนเอง (5) ทักษะด้านการจัดการและการบริหาร (6) ทักษะด้านการสื่อสาร (7) ทักษะด้านการประสานงาน (8) ทักษะด้านเทคโนโลยี (9) ทักษะด้านนวัตกรรมและผู้ประกอบการ และ (10) ทักษะด้านอารมณ์และสังคม 3) ด้านความรู้ มี 10 ข้อประกอบด้วย (1) ตนเอง (2) นักเรียน (3) ชุมชน (4) เนื้อหาวิชาที่สอน (5) วิธีการเรียนการสอน (6) นโยบายและพื้นฐานด้านการศึกษา (7) หลักสูตร (8) ความรู้พหุวัฒนธรรม (9) ความตระหนักรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงไปของโลก (10) ความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ ออสเตอร์เลียได้กำหนดคุณลักษณะ 10 ประการของครูสอนดี (Good Teachers) ประกอบด้วย 1) มีทักษะในการอธิบาย 2) รักการพบปะผู้คน 3) มีความกระตือรือร้น 4) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน 5) มีความเป็นผู้จัดการโดยเฉพาะด้านเวลา 6) มีทักษะการทำงานเป็นทีมและความคิดริเริ่ม 7) สามารถรับความกดดันได้ดี 8) มีความอดทนและอารมณ์ขัน 9) รักความยุติธรรม 10) สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้ (Delors, Jacques & others, 1996)

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร มีทั้งสิ้น 390 คนประกอบด้วย

1) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 171 คน จำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 19 คน สาขาวิชาการประถมศึกษา 19 คน สาขาวิชาภาษาไทย 27 คน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 24 คน สาขาวิชาสังคมศึกษา 25 คน และสาขาวิชาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ 57 คน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2) ครูพี่เลี้ยง จำนวน 171 คน จำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 19 คน สาขาวิชาการประถมศึกษา 19 คน สาขาวิชาภาษาไทย 27 คน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 24 คน สาขาวิชาสังคมศึกษา 25 คน และสาขาวิชาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ 57 คน

3) อาจารย์นิเทศก์ จำนวน 48 คน จำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 4 คน สาขาวิชาการประถมศึกษา 6 คน สาขาวิชาภาษาไทย 9 คน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 12 คน สาขาวิชาสังคมศึกษา 9 คน และสาขาวิชาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ 8 คน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณตามสูตรของ Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวนรวมทั้งสิ้น 215 คนประกอบด้วย

1) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 96 คน โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Satisfied random sampling) จำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 9 คน สาขาวิชาการประถมศึกษา 13 คน สาขาวิชาภาษาไทย 9 คน สาขาวิชาสังคมศึกษา 14 คน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 21 คน และสาขาวิชาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ 30 คน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2) ครูพี่เลี้ยง จำนวน 96 คน โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Satisfied random sampling) จำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 14 คน สาขาวิชาการประถมศึกษา 12 คน สาขาวิชาภาษาไทย 13 คน สาขาวิชาสังคมศึกษา 28 คน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 13 คน และสาขาวิชาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ 16 คน

3) อาจารย์นิเทศก์ จำนวน 23 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากการเป็นอาจารย์นิเทศก์จำแนกตามสาขาวิชา และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นเกณฑ์ในการเลือก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

2.1 หน่วยฝึกประสบการณ์ สาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะ

2.3 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา

3. ระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างมิถุนายน 2562- กรกฎาคม 2562

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึง สภาพปัจจุบันและความต้องการที่พึงปรารถนาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ในที่นี้สามารถสังเคราะห์ได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะ

ด้านความรู้ หมายถึง มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ปรัชญาการศึกษาหลักสูตรและมาตรฐาน นโยบายและพื้นฐานด้านการศึกษา มีความรู้เชิงจิตวิทยา หลักการจัดการเรียนรู้ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษาและความรู้เรื่องพหุวัฒนธรรม

ด้านเจตคติ หมายถึง มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นแบบอย่างทางคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม รักเด็กและรักการสอน รู้จักปรับตัวและมีความยืดหยุ่น เห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย รักการเรียนรู้รักในธรรมชาติ รักความยุติธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตระหนักถึงด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงไปของโลก

ด้านทักษะ หมายถึง ความสามารถ เชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการใช้ภาษาและการสื่อสาร ทักษะการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะด้านจำนวน และการใช้เหตุผล ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะอาชีพ ทักษะการวัดและการประเมินผล ทักษะการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมข้ามชาติ

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง การวิเคราะห์ สังเคราะห์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 จากเอกสาร งานวิจัย และแบบสอบถาม แล้วนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 5 ของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง) 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และกำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนต่าง ๆ ที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของ คณะศึกษาศาสตร์

ครูพี่เลี้ยง หมายถึง ครูประจำการที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของคณะศึกษาศาสตร์ เป็นครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตรงกับสาขาวิชาที่นักศึกษาวิชาชีพครูทำการฝึกประสบการณ์ และโรงเรียนที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยง ที่คอยให้การแนะนำช่วยเหลือแก่นักศึกษาขณะปฏิบัติหน้าที่ที่โรงเรียน

อาจารย์นิเทศก์ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่สอนในสาขาวิชา ของภาควิชาหลักสูตรวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาในสาขาวิชาตามคำสั่งคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

7. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้ทราบถึงศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรและโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพครู (หน่วยฝึกประสบการณ์) สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรต่อไป
3. เป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารที่กำกับ ดูแล การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่จะใช้ปรับปรุงและพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. เป็นสารสนเทศสำหรับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในการประกันคุณภาพการศึกษาและรองรับการตรวจสอบจากคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพครู